

Filosofie is het onderzoeken van grote vragen over het leven, de wereld en onszelf. Niet door antwoorden te geven, maar door nieuwsgierig te zijn, vragen te stellen en verschillende perspectieven te onderzoeken.

Ethiek is een onderdeel van de filosofie. Het gaat over vragen als: Wat is goed? Wat is eerlijk? Hoe maken we keuzes die goed zijn voor onszelf én voor anderen?

Juist kinderen zijn hier vaak verrassend goed in. Zij kijken onbevangen naar de wereld, stellen vragen die volwassenen soms niet meer stellen en durven nieuwe mogelijkheden te verkennen.

Kinderen komen de Kinderwijkraad binnen met verschillende ervaringen. Sommigen weten al welk onderwerp zij belangrijk vinden, anderen nog niet. Door samen te filosoferen over waarden ontdekken kinderen wat zij belangrijk vinden, leren zij verschillende perspectieven kennen en ontstaat nieuwsgierigheid naar maatschappelijke vraagstukken in hun wijk.

Deze twee lessen over ethiek, ontwikkeld door Daan Hoexum, kunnen als eerste twee bijeenkomsten van de Kinderwijkraad worden gegeven en maken deel uit van het methodisch en systematisch toewerken naar een sociaal vraagstuk waar de Kinderwijkraad zich een heel schooljaar aan committeert. Zij vormen de start van de vraagfase binnen het Kinderwijkraadproces. In deze fase ontdekken kinderen welke maatschappelijke thema's hen raken. Daarna volgen de verkenningfase, ideefase en realisatiefase in de opvolgende bijeenkomsten.

Binnen de **vraagfase** wordt het startschot gegeven: het aansteken van de 'vonk' die uiteindelijk uitgroeit tot een vuur. Deze vonk leidt tot het kiezen van een sociaal vraagstuk. Vervolgens doorloopt de Kinderwijkraad in chronologische volgorde de andere fasen: het verdiepen van het vraagstuk (**verkenningfase**), het bedenken van acties (**ideefase**) en het uitvoeren en evalueren daarvan (**realisatiefase**). Deze fasen komen in de daaropvolgende bijeenkomsten van de Kinderwijkraad aan bod.

De ethieklessen vormen de aansteker voor deze eerste vonk. Ze laten kinderen nadenken over wat goed en rechtvaardig is, helpen hen verschillende perspectieven te zien en inspireren hen om actief na te denken over de wereld om hen heen.

Bijeenkomst 1: Ethiek met kinderen

Doel:

- Kinderen denken na over goed en kwaad.
- Kinderen ontdekken verschillende perspectieven.
- Kinderen leren hun mening onderbouwen.
- Kinderen verbreden hun blik op de wijk.
- Kinderen zetten de eerste stap naar een gezamenlijk thema.

Benodigdheden:

- Kaartjes of velletjes met de begrippen
- Pen/potlood
- Groot vel voor notities of whiteboard
- Eventueel tekenmateriaal

Stap 1 – Introductie

Start met een binnenkomer gericht op kennismaking, het delen van de agenda en vertel dat er vandaag geen goede of foute antwoorden zijn. Filosofie betekent nieuwsgierig zijn en vragen stellen. Ethiek gaat over vragen als: Wat is eerlijk? Wat is goed? Waarom vinden mensen verschillende dingen belangrijk?

Stap 2 – Begrippen kort toelichten

Begrip	Korte toelichting (kinderniveau)
Verantwoordelijkheid	Zorg dragen voor jezelf, anderen en de wijk; nadenken over je keuzes.
Rechtvaardigheid	Iedereen eerlijk behandelen; zorgen dat niemand wordt benadeeld.
Respect	Anderen behandelen zoals jij zelf behandeld wilt worden.
Vrijheid	Zelf keuzes maken, maar ook nadenken over gevolgen.
Gelijkheid	Iedereen is even belangrijk en heeft dezelfde kansen.
Geluk	Blij en tevreden zijn met jezelf en de wereld om je heen.
Eerlijkheid	De waarheid zeggen en niet stiekem iets doen.
Vriendschap	Goede band hebben met anderen, elkaar helpen.
Zorgzaamheid	Goed zorgen voor mensen, dieren of de natuur.
Solidariteit	Samenwerken en elkaar helpen in moeilijke situaties.
Moed	Durven te doen wat juist is, ook als het spannend is.

Stap 3 – Groepjes vormen en begrippen kiezen

Laat kinderen in tweetallen één of twee begrippen kiezen afhankelijk van het aantal kinderen.

Stap 4 – Samen onderzoeken

Bespreek de filosofische vragen bij het gekozen begrip. Vraag door: Waarom denk je dat? Kan iemand daar anders over denken.

Begrip	5 vragen (kindvriendelijk, filosofisch)
Verantwoordelijkheid	1. Waar ben jij verantwoordelijk voor? 2. Welke keuzes in de wijk zijn belangrijk? 3. Wat gebeurt er als mensen hun verantwoordelijkheid niet nemen? 4. Hoe kan je anderen helpen verantwoordelijkheid te nemen? 5. Kun je altijd verantwoordelijk zijn?
Rechtvaardigheid	1. Wanneer is iets eerlijk? 2. Is iedereen in de wijk gelijk behandeld? 3. Wat betekent rechtvaardigheid voor jou? 4. Kun je iemand straffen zonder dat het oneerlijk is? 5. Kun je iets rechtvaardig vinden, maar een ander niet?
Respect	1. Hoe laat je zien dat je respect hebt? 2. Wanneer is respect belangrijk? 3. Kun je respect hebben voor iemand die anders denkt? 4. Wat gebeurt er als mensen elkaar niet respecteren? 5. Kun je respect leren of moet je het voelen?
Vrijheid	1. Wanneer ben je echt vrij? 2. Zijn regels nodig voor vrijheid? 3. Wat mag jij zelf kiezen en wat niet? 4. Mag iedereen hetzelfde doen? 5. Wat betekent vrijheid voor de wijk?
Gelijkheid	1. Vind jij dat iedereen gelijk is? 2. Krijgt iemand soms meer kansen dan anderen? 3. Hoe kun je zorgen dat iedereen gelijk behandeld wordt? 4. Kan iemand gelijk zijn en toch anders behandeld worden? 5. Is gelijkheid altijd eerlijk?
Geluk	1. Waar word jij gelukkig van? 2. Wat kan iemand anders gelukkig maken? 3. Moet iedereen hetzelfde doen om gelukkig te zijn? 4. Kan je gelukkig zijn zonder alles te hebben wat je wilt? 5. Hoe kan de wijk helpen dat mensen gelukkig zijn?
Eerlijkheid	1. Wanneer ben je eerlijk? 2. Waarom is eerlijkheid belangrijk? 3. Kan iemand eerlijk zijn, ook als je het niet leuk vindt? 4. Wanneer mag je iets achterhouden? 5. Is liegen soms oké?

Vriendschap	1. Wat maakt iemand een goede vriend? 2. Hoe help je een vriend in de wijk? 3. Kun je vriend zijn met iemand die anders denkt? 4. Moet vriendschap altijd eerlijk zijn? 5. Wat doe je als vriendschap moeilijk wordt?
Zorgzaamheid	1. Voor wie voel jij je verantwoordelijk? 2. Hoe kan je goed zorgen voor de wijk? 3. Wat gebeurt er als niemand voor iets zorgt? 4. Is zorgzaamheid altijd makkelijk? 5. Kun je ook voor de natuur zorgzaam zijn?
Vertrouwen	1. Wanneer vertrouw jij iemand? 2. Kun je vertrouwen terugkrijgen als het is gebroken? 3. Wat gebeurt er als mensen elkaar niet vertrouwen? 4. Kun je iemand vertrouwen die anders is dan jij? 5. Hoe belangrijk is vertrouwen in de wijk?
Solidariteit	1. Hoe help je anderen in de wijk? 2. Moet iedereen altijd samenwerken? 3. Wanneer is het belangrijk elkaar te helpen? 4. Kun je samenwerken zonder alles gelijk te doen? 5. Waarom is solidariteit belangrijk?
Moed	1. Wanneer ben je moedig? 2. Kun je moedig zijn als je bang bent? 3. Wie kan jou helpen moedig te zijn? 4. Waarom is moed belangrijk in de wijk? 5. Moet je altijd moedig zijn?

Stap 5 – De stap naar de wijk

Elk groepje bedenkt een thema of situatie in de wijk waar het begrip bij past.

Bijvoorbeeld: eerlijkheid --> afval opruimen, respect --> omgaan met ouderen, vrijheid --> spelen op het plein

Afsluiter

Vraag ieder kind: 'Welke gedachte neem jij vandaag mee naar huis?'

Bijeenkomst 2 – Andere perspectieven ontdekken

Doel:

Kinderen leren dat er verschillende meningen zijn en verbreden hun perspectief.

Benodigdheden:

- Pen/potlood
- Groot vel voor notities of whiteboard
- Eventueel tekenmateriaal

Stap 1- Vragen bedenken

Start met een binnenkomer en het delen van de agenda voor de bijeenkomst. Vorm vervolgens groepjes van 3 en laat de kinderen een aantal vragen van de vorige bijeenkomst kiezen die zij aan anderen willen stellen.

Stap 2 - De wijk in

Kinderen gaan in gesprek met bewoners, andere kinderen of professionals. Op straat, in het buurtcentrum of op school.

Optie A – Straatopdracht (bij winkelcentrum of drukke straat)

- Kinderen gaan in groepjes de straat op om mensen te bevragen met dezelfde vragen zoals de kinderen met elkaar hebben besproken.
- Focus ligt op het ontdekken van verschillende manieren waarop mensen denken over ethiek.

Optie B – Binnen buurtcentrum of school

- Kinderen bevragen andere kinderen, burens of medewerkers van het centrum.
- Als het op school is, plan dit van tevoren met de leerkrachten.
- Het doel blijft: leren dat meningen verschillen en dat dit helpt om zelf beter na te denken over ethiek.

Stap 3 – Reflectie

Besprek wat de kinderen hebben ontdekt. Laat ieder kind kort vertellen.

- Waren de antwoorden anders dan ze hadden zelf hadden gedacht?
- Welke perspectieven waren verrassend of interessant?

Eventueel alvast thema's noteren voor toekomstige projecten, maar de focus blijft op ethiek en nadenken.

Afsluiter

Sluit af met een afsluiter gericht op de opbrengst van de dag.

Resultaten gebruiken voor een thema keuze:

- De verzamelde antwoorden en observaties van de afgelopen twee bijeenkomsten geven inzicht in welke begrippen en onderwerpen de meeste betrokkenheid, nieuwsgierigheid en motivatie oproepen.
- Door te kijken naar welke onderwerpen kinderen zelf interessant vinden, welke situaties in de wijk hen aanspreken en welke perspectieven ze hebben gehoord, kan de groep gezamenlijk bepalen welk thema ze verder willen uitwerken.
- Dit proces helpt kinderen die al een voorkeurs-thema hebben én kinderen die nog geen idee hadden: iedereen kan ontdekken waar zijn of haar interesses liggen en welke thema's betekenisvol zijn voor de wijk.